

נשיאת כפיים לכוהן עם מגבלה גופנית

מיכאל יומטוביאן
רב קהילת עמישב, רמלה

- א. כשרות כוהן בעל מום לנשיאת כפיים
- ב. נטילת ידיים לפני נשיאת כפיים
- ג. חליצת נעליים לפני הברכה
- ד. עלייה לדוכן
- ה. עמידה, הרמת ידיים ופרישת האצבעות
- ו. הרמת הקול
- ז. יציאה מבית הכנסת בעת הברכה

ישנם דינים בהלכות ברכת כוהנים שקיומם תלוי בבריאותו ושלמות גופו של הכוהן. במאמר זה נפרט באיזה אופן יכול כוהן בעל מוגבלות גופנית לשאת את כפיו, ומהם המצבים שבהם המגבלה שלו תמנע זאת ממנו.

א. כשרות כוהן בעל מום לנשיאת כפיים
כוהן בעל מום פסול לעבוד בבית המקדש, ואפילו להיכנס לאזורים פנימיים בבית המקדש.¹ איסור זה שייך רק לכניסה לבית המקדש ולעבודה בו, ואינו שייך לברכת כוהנים. כוהן בעל מום אינו פסול מהותית לנשיאת כפיים, אך עלולה להיות סיבה צדדית שתאסור זאת עליו. כך פסק השולחן ערוך (או"ח, קכח, ל-לא):

---

1 רמב"ם, הלכות ביאת מקדש ו, א.

מי שיש לו מום בפניו או בידיו כגון שהם בוהקניות או עקומות או עקושות... לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו. והוא הדין למי שיש מומין ברגליו במקום שעולים לדוכן בלא בתי שוקים, וכן מי שריריו יורד על זקנו או שעניו זולפות דמעה, וכן סומא באחד מעיניו לא ישא את כפיו. ואם היה דש בעירו דהיינו שהם רגילים בו ומכירים הכל שיש בו אותו מום, ישא כפיו ואפילו הוא סומא בשתי עיניו. וכל ששהה בעיר ל' יום מקרי דש בעירו. ודוקא בעירו אבל אם הולך באקראי לעיר אחרת ושהה שם ל' יום לא. ואפילו לא בא לדור שם להיות מבני העיר אלא בא להיות שם מלמד או סופר או משרת שנה או חצי שנה חשוב דש בעירו בל' יום.

אם מנהג המקום לשלשל הכהנים טלית על פניהם אפילו יש בפניו ובידיו כמה מומין ישא את כפיו. הגה - ודוקא אם היו ידיו בפנים מן הטלית אבל אם הם מבחוץ לא מהני הטלית לידיו.

מדברי השולחן ערוך אנו רואים שכוהן בעל מום יכול לשאת כפיו, ורק אם קיים בו שוני שעלול לגרום לאחרים להסתכל בו - אסור. כיום המנהג הוא שהכהנים מכסים עצמם בטלית, ולכן כל מום הנמצא תחת הטלית אינו פוסל את הכוהן לנשיאת כפיים.

ב. נטילת ידיים לפני נשיאת כפיים

פסק השולחן ערוך (קכח, ו):

אף על פי שנטלו הכהנים ידיהם שחרית חוזרים ונוטלים ידיהם עד הפרק שהוא חבור היד והזרוע.

בדין נטילת ידיים לפני נשיאת כפיים יש מחלוקת ראשונים. לדעת הרמב"ם, חיוב הנטילה קיים רק כשידיו טמאות, כגון שלא נטל ידיו בבוקר או שנטל אך הסניח דעתו מהן ולא שמר עליהן בנקיות; אך אם טיהר ידיו ויודע שהן נקיות אין חיוב נטילה מיוחד לפני ברכת כוהנים. כן כתב הרמב"ם בהלכות ביאת מקדש (ה, ג): "וכן נוהגים בארץ מצרים שלא ליטול הכהן ידיו בשעת נשיאת כפים אלא סומך על הנטילה שנטל ידיו שחרית". לעומתו, רש"י סובר שיש חיוב נטילה מיוחד לפני נשיאת

כפיים וסמוך אליה, וחיוב זה חל גם כשנטל ידיו בבוקר. השולחן ערוך, לעיל, פסק כרש"י לחייב נטילה בכל אופן. כוהן בעל מוגבלות שקשה לו או אינו יכול לגשת ליטול ידיים לפני נשיאת כפיים – האם אפשר להקל לו שלא ליטול? כתב המשנה ברורה (ס"ק כ):

ואם אין לו מים, כתבו האחרונים דנוכל לסמוך על שיטת הרמב"ם דסבירא ליה דיוצא בנטילת ידים שנטל בשחרית כל שלא הסיח דעתו ויודע שלא נגע במקום מטונף.

כלומר, בשעת הדחק אפשר לסמוך על שיטת הרמב"ם ולשאת כפיים על סמך הנטילה בבוקר, כל שלא הסיח דעתו ממנה. לכן נראה שכוהן נכה וכד' שמתקשה מאוד ליטול ידיו פעם שנייה לקראת נשיאת הכפיים, רשאי לסמוך על הנטילה בבוקר ובתנאי שלא הסיח דעתו מנטילה זו.

ג. חליצת נעליים לפני הברכה

כתב השולחן ערוך (קכח, ה): "לא יעלו הכהנים לדוכן במנעלים". בגמרא (ראש השנה לא ע"ב; סוטה מ ע"א) מבואר שאיסור זה הוא מתקנת רבן יוחנן בן זכאי, שמא תיקרע רצועה מסנדלו ויתיישב לקושרה בזמן שחבריו מברכים ויבואו לומר שהוא כוהן פסול.

יש פוסקים² שכתבו שהחיוב לחלוץ נעליים הוא דווקא כשהכהנים מברכים את העם מהדוכן, אך אם עומדים על הרצפה בגובה שווה לשאר המתפללים, אין איסור לברך עם נעליים. יש פוסקים³ שהקלו לנכה וכד' המתקשה לחלוץ נעליו לברך בלא חליצת נעליים. למעשה, כוהן נכה יכול לסמוך על דעות אלו ולברך ברכת כוהנים בנעליו ולא יעלה לדוכן (כפי שנראה בסעיף להלן שאין חיוב לברך דווקא מהדוכן).

2 שו"ת יחיה דעת ח"ב יג.

3 אגרות משה, או"ח ח"ב לב; ראה שם טעמו.

ד. עלייה לדוכן

מפשט דברי חז"ל והפוסקים אנו רואים שהכוהנים המברכים צריכים לעמוד על הדוכן, כלומר על מקום מוגבה סמוך לארון הקודש (ראה שו"ע קכח, ט-י). אמנם כתבו הפוסקים⁴ שמעיקר הדין אין תנאי זה מעכב ואפשר לברך את העם גם ללא עלייה לדוכן. לכן כוהן נכה שאינו יכול לעלות לדוכן לא יימנע לברך מסיבה זו.

ה. עמידה, הרמת ידיים ופרישת האצבעות כתב השולחן ערוך (קכח, יד):

אין מברכין אלא בלשון הקודש ובעמידה ובנשיאת כפיים.

בעניין עמידה כתב המשנה ברורה (ס"ק נא):

כהן שהוא חלוש ואינו יכול לעמוד אלא על ידי סמיכה לא ישא כפיו דהוא כשיבה.

כלומר, כוהן שיכול לעמוד רק באופן שנשען על משהו, אין לו לשאת כפיו. ממילא ברור שכוהן נכה שאינו יכול לעמוד כלל אלא יושב בכיסא גלגלים, לא יישא כפיו. וכתב בפסקי תשובות (ח"ב עמ' כו) שאם הכוהן יכול לעמוד בעצמו בעת אמירת מילות הברכה, אך צריך לנוח ולהישען בעת שהחזן מקריא את המילים, יכול לברך באופן זה. באשר להרמת הידיים: כוהן שאינו יכול להרים את ידיו לגובה כתפיו - לא יברך. כפי שהובא לעיל בעניין עמידה, אם הכוהן יכול להרימן בעת אמירת המילים וצריך לנוח בעת שהחזן מקריא, יכול לעשות זאת. (פס"ת שם).

כוהן שנקטעה ידו, אפילו רק כף ידו, לא יישא את כפיו, אך אם כף היד קיימת ורק האצבעות נקטעו יכול לשאת כפיים (שם).
חלוקת האצבעות ופרישתן אינן מעכבות. לכן, כוהן שאינו יכול לחלק אצבעותיו כמובא בהלכה, או רח"ל נקטעו אצבעותיו, יכול לשאת כפיים.

4 שו"ת יחוה דעת שם.

כמו כן אם ידו חבושה או מגובסת אינו נמנע מלשאת כפיים מסיבה זו (שם עמ' כג).

ו. הרמת הקול

כתב המשנה ברורה (ס"ק נג) שהחויב הוא לברך בקול בינוני, ואין חיוב לברך בקול רם ממש, אך לא בלחש. אם אינו יכול לדבר בקול בינוני אלא בלחש - לא יישא את כפיו. בשו"ת אור לציון (ח"ב פח תשובה ד) כתב שאם תשעה מהקהל שומעים אותו, יכול לברך שהרי מתקיימת נשיאת כפיים בעשרה.

ז. יציאה מבית הכנסת בעת הברכה

כתב השולחן ערוך (קכח, ד):

כשהכהנים אינם רוצים לעלות לדוכן אינם צריכים לשהות חוץ מבית הכנסת אלא בשעה שקורא החזן כהנים אבל כדי שלא יאמרו שהם פגומים נהגו שלא ליכנס לבית הכנסת עד שיגמרו ברכת כהנים.

כוהן נכה שאינו עולה לדוכן - האם עליו לצאת מבית הכנסת בעת ברכת כוהנים? כתב המשנה ברורה (ס"ק יב) בשם הפוסקים שכוהן הפסול לברכת כוהנים אינו צריך לצאת. לכן כוהן נכה, שלפי מה שלמדנו לעיל אינו יכול לעלות לדוכן, יכול להישאר בבית הכנסת ואין להטריחו לצאת בעת ברכת כוהנים.

פנייה לכוהן בעל מוגבלות שאינו יכול לשאת כפיו

שלום לך, כוהן יקר.

ודאי גדול רצונך לשאת כפיים ולברך את עם ישראל באהבה כשאר אחיך הכוהנים. ברור הדבר שקביעה הלכתית כזאת שאינה מאפשרת לך לשאת כפיים, היא קביעה שאיננה פשוטה המשאירה בך כאב ותחושת החמצה.

דע ידידי, מקור הברכה הוא הקב"ה המצווה את הכהנים לברך את עם ישראל באהבה. פסוקי ברכת כוהנים מסתיימים

במילים "ואני אברכם". כלומר, הקב"ה הוא המברך את ישראל באמצעות הכוהנים ואת הכוהנים המקיימים את מצוותו לברך את ישראל. ברכה זו המועברת דרך הכוהן לעם ישראל, תלויה בתנאים מסוימים המהווים תשתית להחלטה במציאות. אין שום כוונה בהלכה זו ח"ו לפסול אותך מלהיות אדם ראוי בעל מידות טובות, תלמיד חכם ועוד כשרונות שבכך ה' בהם, אלא רצון לתת לציבור ברכה מתוך כלי מושלם.

אכן אין אדם מושלם בעולמנו. לכל אדם מוגבלות משלו וממילא לא כל אדם משמש בכל תפקיד; לא נציע אדם חסר חוש טכני להיות איש תחזוקה של ביתנו, ולאדם חסר חוש ציור לא ניתן לאייר ספר, ועוד ועוד, כולם אנשים טובים וראויים לדברים רבים, אך לפעולות אחרות אינם מתאימים.

אנא, כוהן יקר, אל תכניס עצמך למקום של רחמים עצמיים וכאב על ההפסד. דע, ידידי, הברכה הגדולה טמונה בקיום הברכה לפי ההלכה, ואתה הנמנע מלברך את ישראל בגלל הקפדה הלכתית, הרי שבמעשיך אתה משרה ברכה עליך ועל הסובבים אותך; וכשם שתקבל שכר על הדרישה והבקשה לברך את ישראל באהבה, כך תקבל שכר, אתה והנלווים אליך, על הפרישה שלא לברך, כפי הוראת ההלכה.